

Szubjektív interjú a GVH első elnökével

1991-től 1997-ig Vissi Ferenc töltötte be a GVH elnöki tisztjét, azóta üzleti tanácsadóként igyekszik nézeteivel hatni a versenyviszonyokra.

Vt.: Kinek kellett a GVH? Máshogy alakult volna a piacgazdaság Magyarországon, ha nem jött volna létre a versenyhatóság?

Vissi Ferenc: Az első kérdést elvileg lehetném azzal, hogy „akkor régen” csak nekem kellett egy kartellhivatal. De komolyabban véve a nem is egyszerű választ, hiszen az csak egyik, és kisebb része a dolognak, hogy sokat dolgoztam érte. Az „ügy” első fordulója akaratlanul is az 1984-es versenytörvény (1984. évi IV. tv.) megalkotása volt, és az a tény, hogy kineveztek az Árhivatal elnökhelyettesének, ahol is egyszerre kellett olyan piacfelügyeleti feladatokat ellátni, amelyek tökéletes elmentésben álltak egymással. Ekkor kezdtem el komolyabban is foglalkozni a versenyjoggal, pontosabban az elméleti háttérrel. Szerencsére tudtam két versenyelméleti könyvet is venni külföldről, egy IO Handbook-ot és egy egyetemi tankönyvet, amelyeket átrágtam, és nagyon érdekesnek találtam az egészet, különösen az összejátszás elméleteit, és az egyes piacszerkezetekben megvalósítható cégstratégiákról szóló részeket.

Aztán 1986–87-ben már hivatalossá is vált a kérdés, mivel a versenyszabályozás kialakításának programja bekerült a Világbanki és az IMF tárgyalások során a magyar kormány által a gazdaságirányítás továbbfejlesztésére tett, kidolgozandó, majd megvalósítandó javaslatok közé. A téma megfűdött az akkori egyik reformbizottságban is, ott is kedvező volt a fogadtatása, és 1989-ben – igaz, hogy már az Árhivatal elnökeként képviselhettem a nézeteimet – már kormányzati előterjesztés készült, kodifikációs bizottság alakult és dolgozott. Személyesen is komoly részt vállalt a bábáskodásban, a szakmai előkészítésben Martonyi János, Sárközy Tamás, Vörös Imre, és még többen mások, akik most érdemtelenül maradtak ki a felsorolásból. Tehát csak azt akarom éreztetni, hogy 1987 után szinte minden ment a maga útján, és többen toltuk a szekeret, nehogy elakadjon. Az 1990-es rendszervál-

tás sem okozott törést, tekintve, hogy az ellenzéki kerekasztal-tárgyalások versenymunkacsoportja egyértelműen támogatja a javaslatainkat, mind a törvény rendelkezéseit, mind a hivatal szükségességét illetően. A tervezet az Antal-kormány megalakulása után már nem módosult érdemben, végül így lett az 1990. november 20-ai parlamenti szavazás következtében elfogadott versenytörvényünk, benne a hivatalra vonatkozó legfőbb szabályokkal. Vagyis, végül is sokaknak kellett a GVH.

A kérdés második részére csak felületes választ tudok adni, mert nem elemeztem ilyen összefüggéseket. Valószínű, hogy egyes fontos, a demokráciával, a piacz-

dasággal kapcsolatos kérdések nem alakultak volna másként, ha nem lett volna GVH, de az is valószínű, hogy ha 1990-ben nem jön létre a hivatal, akkor két-három évvel később már biztosan létrehozták volna, hiszen szegény lett volna a hiánya, miután létrejött az EU-val a társulási megállapodás. Az intézmény ugyanis letéteményese a versengés során megjelenő közérdekek védelmének, amit a magángazdaság modern formái nem nélkülözhetnek. A rövid válaszom tehát az, hogy amilyen közérdeket a versenyhivatal megvédett, nélküle azt nem védte volna senki. Vagyis ennyiben biztosan másként alakult volna a piaczgazdaság, legalábbis egy átmeneti időszakban.

Vt.: Több kormány alatt is elnökként szolgált – érezt-e különbséget a verseny szerepe, fontossága tekintetében?

Vissi Ferenc: Nézze, minden kormány alatt megkíséreltem elmagyarázni sokaknak, hogy mi a versenypolitika, mitől lesz verseny és milyen, és a témának csak egy része a versenyjog és a végrehajtásáért felelős intézményrendszer. E magyarázataim nem feltétlenül váltottak ki mindig szimpátiát, de olyan is volt biztosan, hogy a magyarázatom nem volt kellően tapintatos. A háttérben természetesen mindig meg lehetett találni a többféle közérdek ütközését is, és a drasztikus átalakulások idején valamelyik biztosan sérült is. Amit viszont fontosnak tartok megemlíteni, hogy egyik kormány sem kérdőjelezte meg sem a jogintézmény, sem a versenyhatóság létjogosultságát.

Vt.: Nem bánta-e meg, hogy a GVH érdekmében kimaradt a privatizáció versenypolitikai ellenőrzéséből?

Vissi Ferenc: Szerintem éppen a kellő mértékben vett részt a hivatal ebben. De visszakérdezek: mi az, hogy érdekmében, mi az, hogy versenypolitikai ellenőrzés, de legfőképpen miért is kellett volna jobban benne lennie? Kicsit árnyaltabban: már 1989-ben az állami nagyvállalatok társasággá történő kötelező átalakításakor, és az ún. előprivatizációkor, de 1991–92-ben a privatizációs politika formálódása során is felmerült, hogy a versenyhivatalnak egyfajta decentralizációs funkciót kellene betöltenie a privatizációban. Volt olyan javaslat, hogy a versenyhivatal a privatizáció előtt darabolja szét a nagy állami vállalatokat olyan egységekre, amelyek a verseny körülményeinek leginkább megfelelnek. Nos, ma is jó érzéssel tölt el, hogy sikerült az ilyen javaslatok ellen fellépnem, és megértetnem, hogy sem a nagy állami vállalatok feldarabolása, sem önmagában az a tény hogy tulajdonosváltás történik, nem éppen antitörzst tényállás. A versenyjog elvei alapján nincs szükség beavatkozásra a privatizációba sem, ha a piacon nem történik koncentráció. Egyébként az akkor nagyra tekintett, magas belföldi piaci részesedéssel rendelkező állami vállalatok kizárólag a kereskedelmi liberalizáció hatásáig tűntek nagyra, nemzetközi méretekben bizony egyedül csak a foglalkoztatottak száma alapján sugalltak valamiféle tekintélyt. Az akkori Közép-Kelet-Európában tudomásom szerint csak a lengyelek és részben a csehek próbálkoztak olyan megoldással, hogy a versenyhatóság mondja meg, mi a kellően jó cégdarabolás. Azt javasoltam a kételkedőknek, hogy kérdezzék meg őket a politikájuk eredményességéről, mielőtt a mi megoldásunkról ítéletet alkotnak. Én semmi

mást nem tettem, mint hittem két elvi alapvetésben (amelyek a fejlődések kategóriájába is tartoznak), egyrészt, hogy az antitröszt politika tulajdonsemleges, másrészt, hogy magánjogi, vagy egyéb, a tulajdonnal kapcsolatos értékelési és megosztási vitákba ne keveredjen a hivatal. Ez ugyanis a funkciók összezavarása lett volna, és veszélyeztette volna a hivatal túlélését. Azt nem vitatom, hogy ha valaki a hatalomhoz akart volna közelebb kerülni, akkor a privatizáció erre jó lehetőséget teremtett volna, de az ilyen hatalom az én szememben Janus arcú volt és maradt, és ma is úgy érzem, hogy a hivatalnak is jót tett, hogy elkerültem ezt a hatalmi terepet. Hogy engemet személyesen soha nem vonzott a politikai hatalom, az pedig a magánügyem.

Vt.: Volt-e valaha olyan érzése, hogy „de kár, hogy nem én hozom a GVH döntéseit”?

Vissi Ferenc: Nos, ez is a „fejlövés” kategóriájába tartozik. Mindent megtettem annak érdekében, hogy a hivatalnak egyértelműen elkülönült, és felelős döntéshozó szerve, intézménye legyen, ne függjön se a hivatal elnökétől, se a szakértőktől, csak a törvény rendelkezéseinek legyen alárendelve. Ez a Versenytanács. Akkor, 15 éve, valahogy úgy gondoltam, hogy ha hiszek a versenyjog által védett érdekekben, akkor nem engedhetek meg semmiféle olyan intézményt, ami ennek megvalósítását veszélyezteti, vagy eltorzíthatja. Márpedig, ha egy elnöknek van döntési jogköre a konkrét ügyben, akkor az csökkenti a vizsgálók felelősségét is, ráadásul az éppen uralkodó politikai erőnek pedig megadja azt az elvi lehetőséget, hogy az egzisztenciálisan tőle végül is függő elnökön keresztül megpróbálhatja a saját érdekének megfelelően befolyásolni a döntéshozatalt. Mert miért is ne tenné, ez az érdeke nem? Nos, az irodámban lévő telefonom akkor kiváló villámhárító szerepet töltött be így is. Valószínűleg elérhettem volna, hogy a belső ügyrendet másképpen alakítsuk ki, de abban sem kívántam a magam számára beavatkozási lehetőséget teremteni. Ma már talán nem is érthető, hogy miért hessegettem el ezt a fajta döntési, beavatkozási kompetenciát. Az okok többfélék, részben a 80-as években, az Árhivatalban, és máshol az államigazgatásban szerzett tapasztalataimban keresendők. Utáltam volna az olyan állapotot, amelyben a GVH elnökeként zsarolható vagyok. Ezt csak úgy lehetett elkerülni, ha már a törvény maga is megteremti a zsarolási lehetőségtől független működés feltételét az elnök számára is.

Volt olyan kollégám a hivatalban, aki szerintem máig nem érti, hogy miért mondtam le a hivatal belső ügyrendjében is az utasítási jogokról. Azt szoktam neki mondani, hogy nincs szükségem utasítási jogra ahhoz, hogy úgy működjék az intézmény, ahogy szeretném. Az pedig nem igazán érdekelt elnökségem alatt, hogy egy esetleges konfliktus során az éppen regnáló hatalom el kívánt volna távolítani a hivatal vezetéséről. Egyébként egyik kormány sem akart eltávolítani.

Vt.: Mekkora szabad mozgástere volt a GVH-nak az EU-tagság miatt megkövetelt jogharmonizációs nyomás során?

Vissi Ferenc: A GVH-nak valójában nem volt mozgástere, hiszen nem jogalkotó, hanem jogalkalmazó intézmény. De a magyar kormánynak értelemszerűen jelentős mozgástere volt. Az természetes gyakorlat, ha a versenyjogot módosítani kellett, annak szakmai megalapozását a hivatal végezte, vagy szervezte, és csak a későbbi fázisban került át a téma az illetékes kormányzati intézményhez, az igazságügyhöz. De a mozgástér szempontjából célszerű megkülönböztetni a '91 végén aláírt társulási megállapodás rendelkezéseit, és a tényleges csatlakozással járó körülményeket. A társulási megállapodásban a kormány elvállalta, hogy '95 végéig harmonizálja a verseny szabályokat. Nos ebből a széles témakörből (antitröszt, kizárólagos jogok, állami támogatás) a hivatalt csak az antitröszt szabályok, tehát lényegében csak a versenyjogi harmonizáció érintette. A javaslatokkal készen voltunk '95 végéig, és ebből lett a ma hatályos versenyjog alapja, a '96-os versenytörvény. A másik két versenypolitikai tárgykör megfelelő approximációja viszont eltartott a tényleges csatlakozásig.

A „nyomással” kapcsolatban azt emléteném, hogy mindig kellően bonyolult dolog, ha egy meglévő, más körülmények között működő rendszerhez kell illeszteni valamit. Az EU meglévő rendszere olyan volt amilyen, könnyű találni olyan elemet is (de csak elemet), amelyet „jobban, vagy szebben” szabályozott a '90-es magyar jog, amit az is mutat, hogy mára az EU is megváltoztatta e szabályait. De az egyedi elem nem értékelhető még a szépségében sem az egész nélkül – különösen a vertikális korlátozásokat illetően. Ma is ez a legbonyolultabb tárgykör az antitrösztön belül, a legtöbb elméleti rendeznivaló itt maradt fenn, akár erőfölényes helyzeteken belül és azokon kívül is. Annak idején magamat is meggyőztem, hogy több po-

tenciális haszon lehet a rendszer egészének elvei szerinti közelítésben, mint az egyedi elemhez való ragaszkodásban. És az történt, aminek történnie kellett, amikor az EU változtatott a szabályokon, mi is folyamatosan utánamentünk.

Vt.: Versenypolitikai tanácsadóként, ismerve az üzleti szféra működését is, milyen főbb kihívásokat lát a GVH előtt?

Vissi Ferenc: Tudja elnök úr, altius, citius, fortius. És akkor egyáltalán nem kizárt, hogy egy ügy során találkozunk majd, függetlenül attól, hogy én éppen tanácsadóként dolgozom. De hogy valami banalitást is mondjak, a versengés formáinak változását illetően mindig az üzleti világé marad az elsőbbség. A GVH-hoz csak akkor jut el egy helyzet, amikor valami probléma van vele. Ez így van rendjén, és nem mindig egyszerű megszerezni azt a piacismeretet a versenyjog végrehajtóinak, ami a háttérben szétterül egy-egy konkrét ügy kapcsán. Ezért is hívtam ide az ókori olimpiák jelszavát.

Vt.: A bírság megállapítása fontos eszköze a GVH-nak. Miért tartott olyan soká, hogy a GVH „mutató”, milliárdos bírságszintet érjen el?

Vissi Ferenc: Nincs blikkfangos válságom. Mert a 10–12 évvel ezelőtti bírságokat meg kell szorozni 10-el, hogy a mai mértéküket tükrözze; mert a bíróságon megtámadott határozatok nagyon magas hányadát az anyagi jog szerint a GVH megnyerte, és a bíróság még az ön által alacsonynak tekintett bírságokat is rendre csökkentette; mert nem volt szükség komolyabb kartellre ahhoz, hogy egyesek sokat nyerjenek, elég volt megvenni a cégeket; mert kezdők voltunk, mert nem volt elég ismeretünk és jó intézményünk a felderítést illetően stb. Lehet választani, vagy a listát bővíteni!

Vt.: Büszkén emlékszik-e vissza a GVH-ban eltöltött 7 évre, vagy visszanézve, elvesztegetett időnek tűnik ez?

Vissi Ferenc: A büszkén szó nem is fejezi ki kellően jól az érzéseimet. Igen, büszke is vagyok az egészre, és miután már csak a szépre emlékezem, áldásnak, isteni szerencsének tartom, hogy részt vehettem egy új, kellően bonyolult szakma és intézmény meghonosításában. Ráadásul, ami talán még ennél is fontosabb, egyre inkább úgy érzem, állandóan rendkívüli megbecsülést kaptam a hivatali kollégáim nagyon nagy többségétől.

Vt.: Tisztelem elnök úr, olvasóink nevében köszönöm az interjút!

A versenyhivatal születése

Írta Stadler János

1991. április 3-án csöngött a telefon a Vörösmarty tér 2. tetőterében lévő 2,5x2,5 méteres apró irodámban, és meglepetésemre Vissi Ferenc, a frissen megalakult Gazdasági Versenyhivatal elnöke keresett. Annak ellenére, hogy akkoriban többször találkoztam vele előadásokon és névjegyet is cseréltünk, egy kicsit váratlanul ért kérése, hogy mielőbb juttassak el hozzá egy önéletrajtot.

Az idő tájt, Algériából történt 1988-as hazatérésem után, az Innofinace Általános Innovációs Pénzintézet Rt. külkereskedelmi fősztályvezetője címmel, ám beosztottak és közelebből meg nem határozott munkakör nélkül szinte önállóan ügködtem magyar szellemi termékek, találmányok, know-how-k külföldi értékesítésén, közben vadul publikáltam különféle meglátásaimat és javaslataimat a gazdaság átalakítására (közte a „liberó-forint” több hozzáértő – pl. Vissi – által méltatott ötletének kifejtését), de akkor sem tudtam mire vélni az országosan népszerű reformközgazdász és hivatalvezető megkeresését. Tény, hogy az önéletrajz kézhezvétele után pár órával már irodájában fogadott és közölte, paramétereim alapján szívesen dolgozna együtt velem – mint a helyettesével. Valójában nem csak az idegennyelv-tudással kombinált jogász-közgazdász képzettség, hanem a valódi piaczgazdaságról első kézből szerzett tapasztalatok is sokat nyomtak a latba (pl. a háborús Libanonba kiküldött kereskedelmi titkárként testközelből érzékelhettem a világ legszabadabb piaczgazdaságát). 1991. június 3-án tettem le az esküt Göncz Árpád előtt, Vissi úr és feleségem jelenlétében. A parlamenti ünnepélyesség és a jelenlétük sugallta bensőségesség valahogy az új, demokratikus rendszerrel való szövetségkötés élményével ajándékozott meg.

Az elkövetkező hat év a felfokozott tanulás, alkotás – és küzdelem jegyében telt el. Az ügyek kivizsgálása és a Versenyta-

nácsnak átadandó vizsgálati jelentés elkészítése az öt szakmai irodába tömörült vizsgáló szakértők feladata lett, akiket irodavezetők irányítottak, és elnökhelyettesként ennek a mintegy ötvenfős vizsgálói gárdának a felügyelete, szakmai összefogása lett az elsődleges feladatom. Számukra én számítottam munkáltatónak, míg az őket közvetlenül irányító irodavezetők ebben a tekintetben az elnökhöz tartoztak. Helyzetem ennyiből jóval gyengébbnek bizonyult, mint a Versenytanács elnökéé, akinek feladatkörét a verseny törvény nevesítette, míg az enyémet csak a belső ügyrend, az „eszemesz”. Mivel a GVH a korábbi Országos Anyag és Árhivatalból alakult át, a vizsgáló-szakértőknek lényegében pályamódosítást kellett végrehajtaniuk: kvázi-ügyésszé kellett válniuk, olykor még rendőrré is. Ugyanakkor a GVH szervezetén belül kvázi-bírósként létrehozott új döntéshozó szerv, a Versenytanács (lehet hogy ez is egy hungarikum?) elsősorban hivatásos bírókból rekrutálódott, akik ha más jogterületen és más keretek között, de a korábbi foglalkozásukat folytatták.

A hivattal és annak tevékenységével való megismerkedés után, lényegében 1992 elején kezdhettem el szisztematikusabban foglalkozni a szakmai irodák munkamódszereivel, a hivatali működés részletkérdéseivel. Elsőként az 1991-es tevékenységet kiértékelő irodai megbeszéléseket kezdeményeztem, az elnök részvételével; ezt a gyakorlatot 1994-ig sikerült is fenntartani. Akkoriban az egyik fő témának a „szakértői függetlenség” számított. Az volt az idealizált elképzelés, hogy a potens és felkészült, piacismerettel rendelkező vizsgáló munkatárs (akinek akkori- ban évente még egy piactanulmányt is kellett produkálnia!) képes egyedül is minden feladat megoldására – ha nem, hát akkor segíti az irodavezetője, kollégája, sőt még 1991–92-ben számíthatott az eljáró versenytanács tag (kvázi vezető bíróról) útbaigazítására is (ez később visszafej- lődött).

Az első időkben, a két nagy hivatali rész- leg munkájának összevizsgálása érdekében fontos volt, hogy a Versenytanács te- gye érthetővé és érzékletessé a vizsgáló szakértők számára, milyen jogelvek sze- rint ítélik meg a piaci szituációkat, és ezek

feltárását hogyan igénylik (bizonyítás!). Ez először kissé merev formában, a VT „leira- taként” jelent meg, ezt követően javasol- tam közvetlen konzultációkat, hogy a szakértők és a versenytanács tagok iro- dánként, „klubszerűen” vitassák meg az időszzerű problémákat. Ezekre jó egypár- szor sikerült is sort keríteni, ám később – a Versenytanács kívánságára – megszűntek. A mai napig vallom, hogy a kétosztatú versenyhatósági működés bevált, gyorsabb, hatékonyabb és profibb lehet, mint bármely más megoldás – ha sikerül megteremteni a kiegyensúlyozottságot a két funkció között. Sajnos, a Tpv 1997. ja- nuár elsejei hatálybalépésével még nehe- zebbé vált a vizsgálók dolga, mivel eltűnt a quasi felperes kérelmező, akire az esetek nagyobb részében lehetett számítani a sé- relmezett visszaélés tisztázásánál.

A „magányos Columbo” vizsgálói ideál- ját pedig két olyan eljárás lebonyolításá- val sikerült meghaladni, ahol az érintett iroda (a mezőgazdasági–élelmiszeripari) szinte mindegyik szakértője kapott fel- adatot a tényállások felderítésében. A teammunka vitathatatlan fölényét bizo- nyította a gabonafelvásárló vállalatok erőfölénnyel való visszaélése miatt 1991 őszén indult eljárásorozat, majd az 1994- es kávékartell, amely iskolapélda-szerűen volt „frühstück-kartell” (kár, hogy a 388 millió Ft összbírságot kiszabó versenyta- nácsi határozatot a közigazgatási bírásko- dás jó egypár évi bizonytalankodás után mégis megsemmisítette).

Az élelmiszeriparhoz kapcsolódik még egy siker: a RAMA margarin zsirtartalmá- nak csökkentése (de inkább az ezzel egy- idejű áremelés) miatt indult eljárásban fo- gyasztó megtévesztésért marasztalta el az eljáró VT a frissen privatizált magyar UNILEVER-t, amely – miután az angol ve- zérigazgató közölte velem, hogy ő tudja, érdemes jobban lenni a versenyhivattal – zokszó nélkül kifizette a harmincmillió- s bírságot. Viszont az abszolút monopol- helyzetű (sőt még állami napraforgómag- kiviteli tilalommal is megtámogatott) CEREOL növényolajgyártónak a magter- mesztőkkel szembeni, ugyancsak iskola- példászerű felvásárlási árcsökkenésénél az eljáró VT már nem látott versenykorlá- tozást, és ez a későbbi, hasonló ügyekre is kihat – véleményem szerint – hibás dön- tés ellenállás nélkül ment végig a bírói fó- rumokon. A fiasco okát kutatva jutottam arra a következtetésre, hogy a versenyjogi jogsértés mindig csak az érintett piaci sze- replők egymás közötti viszonyában, rela- tív módon értelmezhető, míg a szerződés-

si jogvitáknál a szolgáltatás–ellenszolgáltatás összhangját abszolút módon, az uralkodó piaci viszonyokhoz hasonlítva fogják fel a polgári bíróságok, és a mi eljáró versenytanácsunk – sajnos – nem versenyjogi szellemben döntött.

Egyébként a hivatal működéséről elég hamar kialakult az a vélekedés, hogy a fogyasztótévesztések jóval könnyebben mennek át, mint az erőfölényes ügyek, a kartellek viszont „nem jönnek be” maguktól, ahhoz fel kell deríteni a piaci viszonyokat. A jobb felderítés érdekében dolgoztam ki 1994–96. között több mutációban is olyan szervezeti struktúra-változtatási elképzeléseket, amelyekben következetesen elválasztani javasoltam a piacfigyelést és a konkrét vizsgálat megindítását. A továbbra is népgazdasági ágak szerint szervezett szakmai irodák monitorizálták volna a szakterületükön kialakult piaci viszonyokat, emellett pedig az irodavezetők és vizsgálatokban jeleskedő szakértők rotációszerű részvételével (és persze az elnökhelyettes elnökleivel) megalakult volna egy Vizsgáló Tanács. E testület adott volna megbízást konkrét eljárásra a legjobb vizsgálókat tömörítő csoport valamelyik tagja számára azzal, hogy az illetékes szakmai iroda is delegáljon mellé egy szakértőt. A másik fontos változás az lett volna, hogy a fúziók tekintetében kizárólag a szakmai irodák jártak volna el, az ügydöntő határozatot pedig a GVH elnökének nevében hozták volna meg.

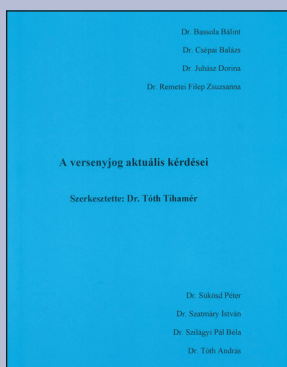
Be kell vallani, hogy a hatékony vizsgáló csoport (vagy tanács) ötletét a francia versenyhivatalnál 1991-ben tett látogatásomkor az ottani kartellcsoport működéséből merítettem, hiszen ők vizsgálóbírói felhatalmazással már akkor kiterjedten gyakorolták a hajnali rajtaütések bizonyítékszerző akcióit. Ez az utazás is része volt a hivatal nemzetközi tevékenységének, amivel már belépésemkor megbízott az elnök.

Először a nyelvtudók informális teamjét hoztam össze, majd felvettünk egy profi idegen nyelvű levelezőt, végül a felszaporodó munka ellátására megalakult a Nemzetközi Iroda (az általam javasolt fiatal vezető először vonakodott elvállalni a feladatot, aztán meg milyen jól belejött). A külföldi kapcsolatok hihetetlenül felfutottak, miután az USA kongresszusa elég szép summát szavazott meg arra, hogy amerikai versenyjogi gyakorlattal bíró szakemberek folytassanak felvilágosító munkát az 1989. után „önfelszabaduló” országokban frissen alakult versenyhatóságok számára. Ezzel indultak be a két amerikai versenyhivatal delegáltjainak látogatásai a GVH-ba, de a mi munkatársaink utazásai is, közte a volt szocialista országok versenyhivatalai számára a bécsi Hilton Hotelban szervezett fejtágitókon

való csoportos kiutazások. Ehhez képest az akkori Európai Közösség illetékesei szinte kelletlenül vették tudomásul a „szegény rokonok” megjelenését brüsszeli előszobáikban (de azután velük is sikerült jó munkakapcsolatba lépni). A lengyel hivatal elnök asszonyával megszerveztük a visegrádi országok versenyhivatalainak rendszeres találkozóit – elsőként pont a visegrádi Silvanus Hotelbe, 1993 szeptemberében.

Én mindig vallottam – befelé és kifelé egyaránt –, hogy ha a valóban jól működő piaccgazdaság a cél, akkor abban a versenyhatóságnak épp olyan fontos szerepet kell kapnia, mint a labdarúgásban a játékvezetőnek. Pláne akkor, ha a pálya ma már az egész európai térség. Hát akkor (némi képzavarral): hajrá GVH!

Megjelent „A versenyjog aktuális kérdései” c. tanulmánykötet.

A kötet szerkesztője dr. Tóth Tihamér, a Versenytanács elnöke.

A tartalomból: ► ÁSZF és a versenyjog ► magánjogi jogérvényesítés ► extraterritorialitás ► egységes és komplex jogsértések ► adózás és állami támogatás ► hozzáférési kötelezettség a távközlésben ► meghallgatási tisztviselő

Megrendelhető: dr. Szilágyi Pál,

H-1056 Budapest, Irányi u. 8.;

Fax: +36 (1) 411-0105;

e-mail: megrendeles@versenyjog.com;

ára: 2500 forint + postaköltség (utánvétellel)

„A deregulációs reformok már néhány év leforgása alatt konkrét, kézzelfogható előnyökkel jártak”

David Smith az Ausztrál Versenytanács tagja 2005 októberében két napot Budapesten töltött, melynek során az Australian Competition and Consumer Commission (ACCC) tapasztalatairól tartott előadást a Gazdasági Versenyhivatal munkatársai valamint a Versenyjogi Egyesület tagjai számára. Az előadás után David Smith rövid interjút adott a Versenyükörnek.

Vt.: Hogyan tagozódik be az ACCC az ausztrál közigazgatási rendszerbe?

David Smith: Tekintettel arra, hogy Ausztrália föderális berendezkedésű állam, melyet hat állam és két független terület alkot, az ausztrál versenytörvény, az 1974. évi Trade Practices Act (TPA) csak azokra a vállalkozásokra vonatkozik, melyek kereskedelmi tevékenysége nemcsak egy ausztráliai tagállamra vagy területre terjed ki. A TPA hatályát azonban az ausztráliai tagállamok közötti kölcsönös megállapodásokkal és tagállami regionális törvényekkel kiterjesztették az összes Ausztráliában tevékenykedő – hazai vagy külföldi illetőségű – vállalkozásra. Ezenkívül minden ausztráliai tagállam és terület olyan, a tisztességes kereskedelmi tevékenységről szóló törvényeket fogadott el, melyek összhangban állnak a szövetségi szintű TPA-val.

Vt.: Mennyiben független az ACCC a kormánytól? A kormánynak például bizonyos fúziók esetében – hasonlóan a németországi rendszerhez – van-e bármilyen beleszólása az ACCC döntéseibe?

D. S.: A kiindulópont, hogy az ACCC a kormánytól teljesen független szerv. Ily módon az ACCC tagjai, döntéseik meghozatalánál kizárólag a törvénynek vannak alárendelve. Mindenesetre megjegyzendő, hogy az egyedi mentesítések ACCC általi elbírálása során a kormány benyújthat véleményt az ACCC-hez, melyet ez utóbbi figyelembe vehet.

Vt.: Az ACCC tagjai hogyan vesznek részt az ACCC munkájában?

D. S.: Az ACCC-nek összesen hét tagja van, döntéseit testületként hozza meg. Az ACCC-n belül – az egyes ACCC-tagokhoz kapcsolódóan – bizottságokat hoztunk lét-

re, melyek mindegyike felelős egy-egy témáért. Ily módon működik egy fúziós bizottság, egy telekommunikációs, egy közlekedési és árbizottság, egy jogi vitákért felelős bizottság stb. A bizottságokban részt vesz egy-két ACCC-tag, ők azonban csak a vizsgálat elején adnak iránymutatást a versenyfelügyeleti eljárásra vonatkozóan. Ott tehát még nem hoznak döntéseket, s nincs utasítási joguk sem. A vizsgálati jelentések később a teljes ACCC testülete elé kerülnek, mely azután végleges döntést hoz.

Vt.: Ami a versenyjogi jogsértésekből következő kártérítési igények kérdéskörét illeti, Ausztráliában mennyire magas ezek száma? Az amerikai vagy inkább az európai tendenciák figyelhetők meg ezzel kapcsolatban?

D. S.: Az 1974-es TPA értelmében a fúziós ügyek kivételével érvényesíthetők a magánjogi igények. Ennek kapcsán az évek során igen sok ellentmondásos értelmezés látott napvilágot, különösen a fogyasztóvédelmi kérdések tekintetében. Azonban elmondható, hogy mára kialakult a versenyjogi jogsértésekből származó kártérítési igények érvényesítésének gyakorlata, s igen sok ilyen ügy van a bíróságok előtt. Ezek az igényérvényesítések jól kiegészítik az ACCC által érvényesített közjogi jogérvényesítést. Az elmúlt években azt tapasztaltuk, hogy sokan éppen azért követik figyelemmel az ACCC vizsgálódásait, hogy a határozat meghozatalát követően felmérjék, igényelhetnek-e ezt

követően a bíróság előtt kártérítést. A képet bonyolítja, hogy az ACCC is indíthat közérdekű keresetet bizonyos fogyasztói csoportok képviselőiben, ilyen ügyek azonban ritkán adódnak. Úgy tűnik azonban, hogy a magánszemélyek és vállalkozások által érvényesített magánjogi igények ténylegesen visszatartó hatással vannak az esetleges jogsértőkre. Mindenesetre érvényesülnek bizonyos korlátok is: a kártérítési igények érvényesítésének jogával nem lehet visszaélni, s a megítélhető kártérítési összeg felső határa is maximált.

Vt.: A versenyjoggal foglalkozók körében közismert, hogy Ausztrália rendkívül hatékony public relations politikát folytat. Minek köszönhető a sikerük?

D. S.: Az elmúlt évek során sikerült megvalósítanunk az ACCC rendkívül transzparens mivoltát. Gyakran konzultálunk az egyes piacok legfontosabb résztvevőivel, s kikérjük véleményüket a piacon tapasztalható versenyproblémákról és akár az általunk hozott határozatokról is. Nagy gondot fordítunk arra, hogy odafigyeljünk ezekre a véleményekre. Ezenkívül oly módon tartunk fenn szoros kapcsolatot a fogyasztókkal, s a kis- és középvállalkozásokkal, hogy minden államban és független területen ACCC hivatalokat működtetünk. A transzparenciához hozzátartozik az is, hogy rendszeresen adunk ki sajtóközleményeket az egyes konkrét vizsgálatokról és határozatokról, továbbá jelentéseket és általános tájékoztatókat készítünk a tevékenységünkről. Megemlíteném még, hogy a fogyasztóvédelmi szervekkel is szoros kapcsolatot építettünk ki.

Vt.: Ausztrália a verseny és a gazdasági növekedés közötti kapcsolat korai felismerésével és annak következetes érvényre juttatásával bámulatos gazdasági teljesítményt nyújtott az elmúlt években. Az OECD e tekintetben példaértékűnek tartja az országot. Melyek voltak a fő pillérei ennek a politikának?

D. S.: A makrogazdasági reformok szükségessége az 1990-es évek elején Ausztrália által átélt gazdasági nehézségek során jelentkezett. Ekkor a szövetségi kormány és az állami és területi kormányzati szervek arról döntöttek, hogy egymással szorosabban együttműködve kísérelnek meg választ adni a gazdasági kihívásokra. Az egyik kulcskérdés az volt, hogyan lehet fel-

számolni azokat a versenyellenes szabályozásokat, melyekre nem vonatkoznak a versenyjogi rendelkezések. Emellett az ausztráliai államoknak is számos olyan szabályuk volt, melyek akadályozták a piacra lépést és elősegítették a versenyellenes magatartásokat. Ezért döntött Ausztrália úgy, hogy a National Competition Council felállításával alapos felülvizsgálatnak veti alá a tekintetben az egész jogszabályrendszert, s módosítja azokat a rendelkezéseket, melyek versenyellenes hatással rendelkeznek. Ily módon felmérték azokat a területeket, ahol dereguláció volt szükséges. Ezek közé tartoztak különösen a hálózatos iparágak, úgy mint a telekommunikációs és a vasúti szektor. A szövetségi kormány megállapodásokat kötött az egyes állami és területi kormányzati szervekkel a reformok végrehajtásának szükségességéről, a reform implementálása pedig bizonyos támogatások megszerzésének függvénye volt. A jogszabály-módosítási kötelezettségek teljesítését, valamint azok hatásait egy független bizottság, a National Competition Council kísérte figyelemmel. Ma már egyértelmű, hogy a deregulációs reformok már néhány év leforgása alatt konkrét, kézzelfogható előnyökkel jártak, s az abból származó előnyök lényegesen meghaladták azok költségeit.

AZ ÖSSZEÁLLÍTÁST KÉSZÍTETTE:
BASSOLA BÁLINT

Ausztrál szankciók

A 2005-ben elfogadott változások értelmében jelentősen megnöttek a TPA rendelkezéseit megszegő vállalkozásokra, magánszemélyekre(!) kiszabható pénzbüntetések. Ezenkívül az Ausztrál Szövetségi Bíróság akár el is tilthatja a jogsértésben részt vevő személyt magasabb vállalati funkció betöltésétől, sőt a súlyosabb kartelltevékenységért akár öt évig terjedő szabadságvesztésre is ítéelhető az adott vállalatvezető.

Ellentétben az európai uniós tagállamok versenyjogi rendszereivel, melyekben a nemzeti versenyhatóság is kiszabhat pénzbüntetést egy adott vállalkozásra, Ausztráliában az ACCC nem rendelkezik ilyen hatáskörrel. Az ACCC-nek a versenyfelügyeleti eljárás lezárása után kérvényeznie kell a szövetségi bíróságnál (Federal Court of Australia) a büntetés kiszabását. Az ausztrál jog szerint ugyanis a szövetségi bíróság az egyetlen szerv, mely a versenyjogi szabályok be nem tartásáért szankciót róhat ki a jogsértő vállalkozásokra illetve magánszemélyekre.

Benzinárak figyelése

Az ACCC rendkívül nagy figyelmet fordít a motorbenzin árváltozásainak figyelésére. Az ACCC honlapján (www.accc.gov.au) rendszeresen közzéteszi az öt legnagyobb város különböző benzinkútjainál értékesített motorbenzin árciklusainak változását. A motorbenzin árának változása igen nagy fluktuációnak van kitéve, melynek okai a következőkben keresendők:

– mivel az egyes benzinkutak által kínált motorbenzin nagyon hasonlónak tekinthető, ezért nem alakul ki márkahűség, a benzinkutak főként az ár tekintetében versenyeznek;

– az árak – a benzinkutak előtt elhelyezett „totemoszlopoknak” köszönhetően – transzparenssek, s így a vásárlók hamar reagálhatnak az árváltozásokra;

– a benzinkutakhoz tartozó, magas árréssel működtetett üzlet lehetővé teszi, hogy a motorbenzin árát – a vevők átcsábítása érdekében – alacsonyan határozzák meg;

– a motorbenzin iránti kereslet a hét egyes napjain is változik, így ezt az ár is követi.

Közel tíz éve jelent meg az első olyan benzinkút Ausztráliában, mely egy hipermarkethez kapcsolódott: hasonlóan a Magyarországon is ismert, az Auchan és a Tesco áruházak által alkalmazott rendszerhez, a hipermarketben elköltött összeghatártól függően részvétel lehet az ausztrál vásárló a kedvezményes benzinvásárlás lehetőségében. 2003-ban az ACCC eljárást indított a jelenség versenyjogi szempontból való megvizsgálására. Az ACCC határozatában arra a következtetésre jutott, hogy a hipermarketek által alkalmazott kedvezményrendszer a fogyasztó számára kedvező hatásokkal járhat, hiszen ezáltal a fogyasztó olcsóbban jut hozzá a benzinhoz, ezenkívül növekszik az áron kívüli tényezőkben (szolgáltatások stb.) való verseny, s végül más vállalkozásokat is a fogyasztók részére biztosított további kedvezmények adására készíti.

Az ausztrál versenyjog

A TPA rendelkezései közé tartoznak:

- a versenykorlátozó megállapodások,
- az erőfölénnyel való visszaélés,
- a fúziók ellenőrzése,
- fogyasztóvédelmi rendelkezések (félrevezető és megtévesztő magatartás tilalma).

A versenykorlátozó megállapodások témaköre lefedi egyrészt az automatikusan jogellenesnek minősülő versenyjogi tényállásokat, mint az árkartellek, a piacfelosztó megállapodások, a viszonteladási ár kikötése. Másfelől idesorolandók az a magatartási formák, melyeket csak a „verseny lényeges csökkentése” tesztjének elvégzése alapján lehet jogsértőnek vagy jogkövetőnek minősíteni. E kategóriába tartoznak pl. a vállalkozások részesedés szerzése, vevők és eladók közötti, exkluzív kikötéseket tartalmazó megállapodások. A TPA fogyasztóvédelmi rendelkezései kapcsán kiemelendő, hogy minden vállalkozásnak fokozottan ügyelnie kell arra, hogy reklámjai, promóciós anyagai, üzleti megnyilatkozásai és termékcsoomagolása egyértelmű és tisztességes tájékoztatást adjon. A tisztességtelen magatartásra vonatkozó szabályok a vállalkozások közötti megállapodásokban és a fogyasztókkal kötött ügyletekben akkor nyernek alkalmazást, ha az egyik fél, mely nyilvánvalóan erősebb tárgyalási pozícióban van tisztességtelen módon használja ki helyzetét előny szerzése céljából. A TPA ezen rendelkezéseit gyakran alkalmazzák kis- és nagyméretű vállalatok közötti jogvitákban.